

КОМІ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЇ ИНСТИТУТ

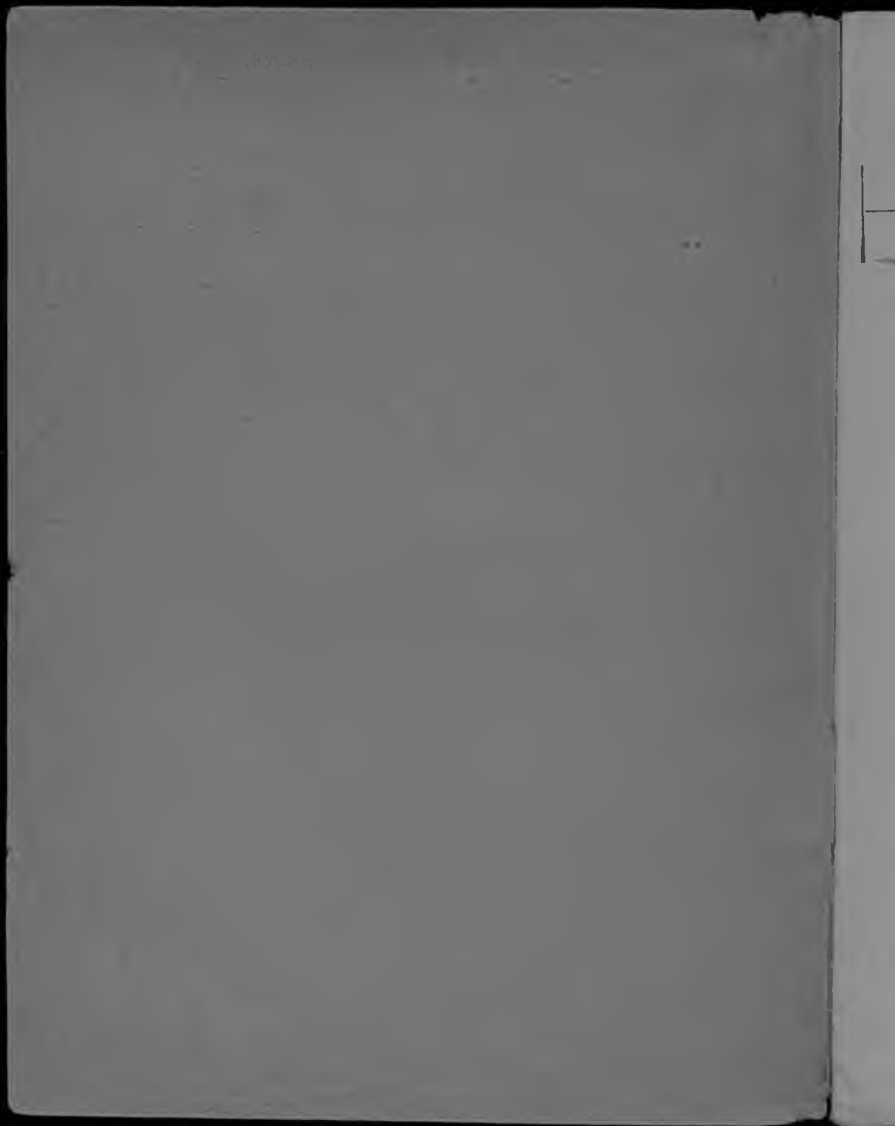
КЫВ СЕКТОР

~~Н 99-8~~
145

Став ужалыс жӧз
сорнитӧм вылӧ

КОМІ ОРФОГРАФИЈА ПРАВИЛӖЈАС

КОМІ ГОСИЗДАТ
СЫКТЫВКАР 1937

КОМИ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЈ ИНСТИТУТ
КЫВ СЕКТОР

Коми-3

1-199

Став ужалыг јөз
сорнитөм выlö

КОМИ ОРФОГРАФИЈА ПРАВИЛӨЈАС

КОМИ ГОСИЗДАТ
СЫКТЫВКАР 1937

Правілоҗассо відлаліс Комі АССР Іспөлжом-бердса коміссіја: ОБОТУРОВ І. І. (коміссіјаса председатель, Комі НІІ-ын директор), ВЕТОШ-КІН Г. В. (ВКП (б) Комі ОК-са пропаганда да агітаціја куға отфелын јуралыс), ПАР-ШУКОВ Ф. А. („Вөрлезыс“ газетлөн редактор), КІПРУШЕВА А. І. (Сыктывкарса педучіліщцын велддыс), ПОПОВА М. Т. (Сыктывкарса шөр школаын велддыс), М. П. ДОРОЖИН (Комі сөв. писательјас Сојузын отв. секретар), Г. А. НЕЧАЈЕВ (Комі научно-иссл. институтын учондј секретар) да ЧЕУСОВА А. А. (ВКП(б) Сыктывкарса горкомын пропаганда да агітаціја куға отфелын јуралыс).

Правілоҗас проект вылын урҗалісны Комі научно-исследов. институтса научнбј сотруднікјас К. І. ТУРКИН да Г. А. НЕЧАЈЕВ.

Отв. по вып. Б. ЯРАСОВ.

Техн. ред. О. РАЗМЫСЛОВА.

Главлит № 1801. Издание № 192. Формат 62×94 1/32. Сдано в произв. 10/VII-37 г. Подписано к печ. 27/VII-37 г. Заказ № 1400. Тираж 1500 экз.

Типография УМП, г. Сыктывкар, Дом печати.

Комі орфографіјалыг правіло- јассо став ужалыг јоз сорні- тӱм вылӱ

Комі орфографіјалыг основнӱ правілојас лӱсӱдӱм—ыжыд культурно-політическӱ моґ. Сӱветскӱ власт дырјі, бӱрја 20 во чӱжӱн комі ужалыг јӱзлӱн Ленин—Сталин партија вескӱдлӱм улын лоі комі кыв вылын некор вӱвлытӱм печат, петӱны уна газетјас, кыґајас да с.в. Комі ужалыг јӱзлӱн лоі літературнӱ кыв.

Партија вескӱдлӱ кывјас (языковӱ) строітелствоӱн сіґ-жӱ, кыґі і мукӱд сикас ужјасӱн. Маркс, Ленин, Сталин сетісны кывјас развітіе куґа руковоґашщӱ индӱдјас. Медса ыжыд индӱд—літературнӱ кывлыг развітіесӱ социалістическӱ строітелство интєресјаслы подчінітӱм. Комі ужалыг јӱз Комі АССР-са Конституціјаын вескыда гіґісны асланыс велікӱ право јылыс; СССР-са ужалыг јӱзкӱд ӱтыв выл социалістическӱ обшчество стрӱітӱм јылыс; уна кыв вылын націоналнӱ формајасӱн социалістическӱ культура лӱсӱдӱм јылыс.

Комі орфографіја правілојас долґенӱс отсавны комі літературнӱ кывлы кыпӱдчыны

вылысжык шупöд вылө. Партия индөм туллас куза комі літературнөй кывлөн развітіеыс отсалас школајасын буржыка сувтөдны комі кыв да комі кыв вылын література велөдөм, отсалас Комі Госіздатлы буржыка леңны ужалыс массајаслы партіјно-массөвөј, научнөј да муқөд сикаса кнїгајас, отсалас газетјаслы нөшта јонжыка јонмөдны јитөдсө партіјалыс массајаскөд. Комі літературнөй кыв должен отсавны соціалістическөј култура Комі АССР-ын век вылөжык і вылөжык кыпөдөмлы.

Медым комі орфографіјалөн правілөјас вөлі лөсалөны тајө ыжыд мојасыслы, ВКП(б) Комі Областувса Комітет шуіс гөгөрбок зев серјознөја відлавны тајө правілөјассө. Сы могыс 1936 во помын Комі научно-исследователскөј институт чукөртліс Сыктывкарын кыв куза ужалысјасөс: редакторјасөс, научнөј работнїкјасөс, велөдысјасөс да с. в. Совещанїе сетіс зев ценнөј индөдјас. Сы бөрын Комі АССР Іс-полком шуіс котыртны спеціалнөј коміссіја комі орфографіјалыс правілөјассө відлалөм могыс. Коміссіјаө пырісны руководашщөј ужалысјас, научнөј работнїкјас, печатын ужалысјас і школајасын комі кыв велөдысјас.

Коміссіја арталіс комі літературнөй кыв развітіелыс 20 вөса опытсө, став сіјө тышјассө, кодјас мунісны комі кыв развітіе гөгөр. Коміссіјалы лоі дыр ужавны, внімателнөја відлавны быд пункт. Тајө коліс сы вөсна нөшта, мыј буржуазнөј націоналістјас Ілла-Вас да му-

кӧд зӱлснӱ торкнӱ, вредӱтнӱ комӱ лӱтературнӱ кыв лӧсӧдӧмлы.

Онӱ мӱ тӱӧ уж ӱылыс чукӧстчам Комӱ АССР-са став ужалыс ӱӧз дӱнӧ. Быд морт, кодӱ тӧждысӧ социӱлӱстӱческӱ строеӱтелство вӧсна, социӱлӱстӱческӱ культура развӱтӱе вӧсна дол-жен сетнӱ ассыс шыӧдчӧм комӱ орфографӱа правӱлӧяс сертӱ. Торӱӧн ӱона мӱ корам чукӧстчыны тӱӧ вопрос вылӧ кыв куӱа ужалысӱас-ӧс: республикаса, раӱоннӱ да стӧнӧ ӧшӧдан газетӱасса работнӱкӱасӧс; комӱ кыв, роч кыв да лӱтература куӱа велӧдысӱасӧс; комӱ кнӱга-яс лӧзӧм вылын ужалысӱасӧс, научнӱ работнӱкӱасӧс да с. в.

ВКП(б) Комӱ ОК шуӱс газет пыр ӱӧзӧднӱ комӱ орфографӱа правӱлӧяссӧ да кык тӧлыс-са срокӧн обсудӱтнӱ наӱӧс, а сы бӧртӱ пред-ставӱтнӱ правӱлӧяссӧ Комӱ АССР-са Исполкомӧ вынсӧдӧм вылӧ. Комӱ орфографӱа правӱлӧяс обсуждаӱтӧм бӧрын да Комӱ АССР Исполкомӧн вынсӧдӧм бӧрын лоаснӱ законӧн, обӱазател-нӱӧн учреждӧнӱеяслы, школаяслы, газет да кнӱга лӧзан редакцӱаяслы да став комӱ ужа-лыс ӱӧзлы.

Комӱ орфографӱа правӱлӧяс куӱа шыӧдчӧм-яс колӧ ыстыны „Вӧрлӧзыс“ газетӧ, лӱбӧ Ко-мӱ научно-исследователскӱ институтӧ, орфо-графӱическӱ комӱсӱӱалы.

ОБОТУРОВ И.

I. Ыжыд шыпас

1. Гіжны заводітігөн, заголовокјасын, подзаголовокјасын медвоҕа шыпасыс гіжсө ыжыдөн.

2. Точкаөн, многоточијеөн, горөдан да жуалан пасөн помассөм сорнікуға бөрын выль сорнікуға заводітсө ыжыд шыпассаң.

Содтөд. Вескыд сорні бөрын, көт сіјө і помассө горөдан да жуалан пасөн лібө многоточијеөн, сорнітыслөн (авторыслөн) кывјасыс заводітсөны ічөт шыпассаң.

Сіҕ: „*Вөтчы ме бөрса!*— *горөдіс Павел.* „*Мыј сені виччысан, Мікулај?*“ — кыліс Чікышлөн гөлөс.

„*да, Луба, ме өні көт.*“ — *волнујтчөм-лаыс ез вермы помавны Настя ассыс мөвпсө.*

3. Кыкаточка бөрын ыжыд шыпас гіжсө ташөм случаясын:

а) Вескыд сорніын медвоҕа шыпасыс. Сіҕ: *Комсомолецјас жуаісны: „Көні лоө собрані-јеыс?“*

б) Медвоҕа кывјыс цитатаын, кор цитатаыс ачыс торја сорнікуға. Сіҕ: *Севса воҕө најө пісмөын виставсө: „Зев ыжыд долыдлунөн мі чолөмалам тіжанөс“.*

Codröd. Цитатаыс-кө лоӧ автор сорныку-
чаас жүкӧдӧн, секи сiјӧ заводитсӧ iчӧт шы-
пассан.

Сiз: *Сталин жорт вiсталомыс ми тӧдам,
мыј „большевикјас некор ез торјӧдлывлыны
национальнӧј вопрос революција общицӧј воп-
росыс“.*

в) Кор кыкаточкасӧ пунктӧма шуӧмјас (пос-
тановленiејас), шӧктӧмјас да жүртӧмјас во-
зын.

Сiз: *Сыктывкарса сӧветлӧн президиум шуи:
Скӧтвицӧмын бура ужалӧмыс премирүтны...*

4. Кывбурјасын быд выл строка унжыкысӧ
заводитсӧ ыжыд шыпассан, көт медем воцра
строкаыс i оз помаг точкаӧн, многоточијеӧн
лыбӧ горӧдан да жуалан пасӧн.

5. Ыжыд шыпассан гижеӧны:

а) Ным, вич, ов, торја мортјасӧс нимтан кыв-
јас (прозвищелас) да псевдонимјас.

Сiз: *Владимир Ильич Ульянов (Ленин). Домен
мунис дунајас барак динти. Ез аззы вочакыв
Ыжыд Пронӧ (Ыжыд--прозвищелас).*

б) Гортса пемӧсјаслӧн нимјас (кличкајас).

Сiз: *Шарик, Герӧд, Визук, Недео.*

в) Планетајаслӧн, козувјаслӧн да созвезді-
јејаслӧн нимјас.

Сiз: *Марс, Нептун, Орион.*

Codröd. Му, шонди, тӧлыг гижеӧны ыжыд
шыпассан сӧмын астрономија гижеӧјасын.

г) Карјаслӧн, жујаслӧн, тыјаслӧн, морејаслӧн,
сiктјаслӧн, колхозјаслӧн, кныгајаслӧн, газетјас-

лөн, журналјаслөн, паракодјаслөн да с. в. нѳмјас.

Содтöд 1. Книга, газет, журнал да паракод нѳмјас ыжыд шыпасөн гѳжөм кынѳи бостсöны нöшта кавычкајас пыщкö.

Сіѳ: „Вөрлеѳыс“ газета—міјан республикаын медыѳыд комѳ газета.

Котлассан Сыктывкарöз ветлöны паракодјас: „Жельабов“, „Карл Маркс“, „Тарас Шевченко“.

Содтöд 2. Колхоз, совхоз, фабрика, завод да мукöд условнöј нѳмјас ыжыд шыпасөн гѳжөм кынѳи сіѳ-жö бостсöны кавычкајас костö, но сöмын сек, кор абу на бöрын „нѳма“ (имени) кыв.

Сіѳ: „Асја кыа“ колхоз ужсалö „Большевик“ колхозкöд öтлаын, III-öд Интернаціонал нѳма фабрика, но: „III-öд Интернаціонал“ фабрика.

д) Улычајаслөн, посјаслөн, общественнöј керкајаслөн нѳмјас да с. в.

Сіѳ: Советскöј улыча, Паріж пос, Колхозник керка.

е) Историческöј гырыс событѳејаслөн да революціоннöј празныкјаслөн нѳмјас.

Сіѳ: Октабрса революціја, Мај 1-ја лун, Январ 9-öд лун.

ж) Централнöј учреждѳеніејаслөн да организаціјајаслөн нѳмјас, кодјас артмöмаöс кык лѳбö некымын жеңдöдöм кывјас медвозза јукöнјасыс, а абу медвозза шыпасјасыс.

Сіз: *Совнарком, Осоавиахим, Наркомпрос.*

Содтöd. Сложнöй собственнöй нímјас, кодјас артмöмаде торја кывјас медвоzza шыпасјасы, а сіз-жö сешдöм сложносокрашшоннöй кывјас, кодјас абу собственнöй нímјас, но артмöмаде сöмын јітöдантим шыпасјасы, гіжсöны зöннас ыжыд шыпасөн.

Сіз: *СНК, СССР, ЦИК, АССР, ФЗд, МТС, МТФ, но: рік, вуз.*

6. Странајас, государствојас, сојузнöй да автономнöй республикајас нímјасын став кывјыс заводітсöны ыжыд шыпасань.

Сіз: *Војвыв Америка, Чехо-Словакіја, Сöветскöй Соціалістическöй Республикаслөн Сојуз, Украинаса Сöветскöй Соціалістическöй Республіка, Комі Автономнöй Сöветскöй Соціалістическöй Республіка.*

Содтöd: Крајјас, областјас, націоналнöй округјас да рајонјас нímјасын ыжыд шыпасань гіжсö сöмын медвоzza кывјыс.

Сіз: *Краснојарскöй крај, Војвыв област, Адыгејскöй автономнöй област, Ненецкöй округ, Јемдін рајон.*

7. Государственнöй власт высшöй органјас нímјасын да государственнöй управленье органјас нímјасын став кывјасыс заводітсöны ыжыд шыпасань.

Сіз: *Верховнöй Сöвет, Народнöй Коміссарјаслөн Сöвет, Верховнöй Сöветлөн Презідіум, Сојузса Сöвет, Націоналностјас Сöвет, Сöветскöй Контроль Коміссіја, Искусство дөлдјас*

куза Комітет, Оборона куза Народнөй Комиссаріат, Вавыв Транспорт куза Народнөй Комиссаріат, Комі АССР-са Верховнөй Совет, Комі АССР-са Вөр Промышленност куза Комиссаріат.

Содтөд. Государственнөй власт местнөй органјас нїмјасын ыжыд шыпассаң гїжбө сөмын медвоzza кывјыс.

Сїз: Ужсалыс жөз депутатјас советлөн краснојарскөй крајевөй исполнїтельнөй комїтет; Ужсалыс жөз депутатјаслөн московскөй областнөй исполнїтельнөй комїтет; Ужсалыс жөз депутатјаслөн шојнаты рајонувса исполнїтельнөй комїтет; Чїтса вїктсөвет.

8. Общественинөй учрежденијес да орга-
нїзацијас нїмјасын, а сїз-жө научнөй учре-
жденијес, учебнөй заведенијес, музејјас, выс-
тавкајас, театрјас да с. в. нїмјасын ыжыд шы-
пассаң колө гїжны сөмын медвоzza кывсө.

*Сїз: Всесојузнөй коммунистическөй партїја (большевикјаслөн), Научно-исследовательскөй ин-
ститут, Комі государственнөй педагогическөй
институт.*

9. Ыжыд шыпассаң колө гїжны: Краснөй ар-
міја, Краснөй гвардіја, Краснөй флот.

Содтөд. Ічөт шыпассаң гїжбөны:

а) Национальност нїмјас: комїјас, рочјас,
һенецјас;

б) төлыс нїмјас: март, апрель, мај, јуң;

в) лун нїмјас: вьльлун, вовторнїк, пекнїча;

г) учрежденије јукѡнјас: комиссариатлѡн кадр сектор;

д) Важ празник нимјас: рѡштво, ыжыдлун.

II. Строчкаыс строчкаѡ вужѡдѡм

10. Строчкаыс строчкаѡ вужѡдигѡн кывјыс јукѡ јитѡдјас вылѡ да вужѡдсѡ рѡн јитѡдјасѡн (слогјасѡн).

Сј: ве-лѡд-чам бу-ра гјж-ны.

11. Јитѡдыс-кѡ артмѡ ѡтј јитѡдана шыпасыс, сек сјјѡс оз поѡ торјѡдны воѡра либѡ бѡрја јитѡдсыс.

Оз поѡ вужѡдны таѡи: А-меріка, у-наыс, е-щаѡн, мјча-а, кы-а, Важку-а, керка-ѡ; вужѡдны поѡ сѡмын таѡи: Аме-рј-ка, уна-ыс, еща-ѡн, мј-чаа, кыа, Важ-куа, кер-каѡ да с. в.

12. ѡтј јитѡдантѡм либѡ некымын јитѡдантѡм-јас пыс медбѡрјаыс оз торјѡдсы сы бѡрын локтыс јитѡданасыс, а мукѡд јитѡдантѡмјасѡ поѡ вужѡдны либѡ поѡ колны.

Сј: вы-лы-сѡн, вур-сѡм, гын-дыс-ны пѡрч-чысны, гарт-ны, гарт-ны. Оз поѡ таѡи: вы-лы-сѡн, вурс-ѡм, вур-сѡм, пѡрчч-ыс-ны.

Исклученије. Мед кывјѡн артмѡм кывјасын, кор кывјыс заводјтѡчѡ јитѡданаѡн, д-ыс оз вужѡдсы.

Сј: ме-дјчѡт, ме-дыжыд, оз поѡ вужѡдны: ме-дјчѡт, ме-дыжыд.

13. Кык өткоф жітөдантөмјас торјөдөбны мө-
да-мөдөсыс, оз-кө лок на бөрвылын нөшта жітө-
данатөм.

Сің: мас-са, грам-матіка, коь-лектів, клас-
сын, донбас-сын, но: класс-ті, класс-лы, дон-
басс-ті.

14. Кыв јукөңјасыс артмөм сложносокра-
шшоннөј кывјас вужөдігөн колө кутны төдвы-
лын кывјыслыс составсө і ңе торјөдны өті
шыпас колан лібө вужөдан јукөңсыс.

Сің: Пед-інститут, а ңе Пе-дін-ститут; Нар-
ком-прос, а ңе Нар-ко-мпрос; Глав-электро, а
ңе Гла-вэлектро.

15. Мөд строчкаө оз вужөдсыны:

а) Сувталан пасјас (точка, многоточіе, за-
пјатаја, тіре, кыкаточка), а сің-жө фөфіс.

Содтөд. Выл строчка возын тіре пуктыс-
сө сөмын вескыд соры петкөдлігөн.

б) Лыдпасјас бөрын өд суффікс (15-өд, 20-өд).

в) Медвоға шыпасјасыс артмөм сложносок-
рашшоннөј кывјас бөрын кывјывјас: СССР-са,
ЦК-лөн да с. в. Сің-жө оз торјөдсыны і ас-
ныс тајө кывјасыс. Оз поғ вужөдны: СС-СР,
Це-ка да с. в.

г) Öті лыд петкөдлыс лыдпасјас: 1055 (оз
поғ: 10-55).

16. Оз поғ вужөдны—да с.-в., поғө да-с. в..

17. Ным да вич ініціалјас поғө торјөдны ов-
гыс, но оз поғ мөдамөдсыс.

Сің: В. І. Ленин, но оз поғ: В.-І. Ленин,

18. Оз поҗ колны воҗа строчкаас дорвы
лыд петкөдлыг пасјас (шыпасјас кѳт лыдпас-
јас: а, б, в, 1, 2, 3 да с. в.).

III. Аскодалом

19. Кор бѳрын локтыс јтѳдонтѳм шы аско-
далѳ воҗывсасѳ (регрессивнѳј аскодалѳм), колѳ
аҗыны кыввужсѳ лыбѳ кывдинсѳ. Кыввужјс
лыбѳ кывдиныс-кѳ лоѳны тыр вежѳртасаѳс, секи
колѳ гижны аскодавтѳг.

Сіҗ: бѳрдҗыны—бѳрд, бѳрдѳ, велѳдчыны—
велѳд, велѳдѳ.

Содтѳд 1. Тајѳ правѳлѳ сертѳыс-жѳ колѳ
гижны кык пѳвстѳн аскодалѳм кывјас, кыҗ
шуам: мырдҗыны, вевтҗыны.

Содтѳд 2. Лыд кыввужјс артмѳм торја
вежѳртаса кывјас (считать и читать) колѳ
гижны кык ногѳн: лыдҗыны—считать, лыд-
җыны—читать.

20. Сіјѳ кывјасас, кодјаслѳн аҗҗѳм кыввужјс
оз овлы кывјывтѳгыс, гиҗсѳ кык ѳткоѳ шыпас.
аҗҗыны—кыввужјс аҗҗ;

шојччыны—кыввужјс шојчч.

21. Комі кывјасын да важ зајмствованіејасын
воҗывса шыыс-кѳ аскодалѳ бѳрын локтысѳѳ
(прогрессивнѳј аскодалѳм), секи гиҗсѳ кык ѳт-
коѳ, воҗаыскоѳ, шыпас.

Сіҗ: коллѳдны абу колјѳдны.

Воҗа, абу воҗја.

Соссыны, абу сосъыны.

Візьōдлыны, абу візьōдлыны.

Бытō, сватта, зєлла, статта.

Содтōд. Вылыгōн пырōм обшественно-політїческōј да научно-технїческōј термінјас, а сїз-жō офїціалнōј документјасын нїмјас, овјас да вїчјас гїжгōны аскодавтōг.

Сїз: засєданїє, управлєнїє, ескадрїлја, мїлліон, лїја, лїјїч, лїјїн.

IV. Шыјас чередујтчōм

22. Комї кывјасын медвоzza јїтōдса јїтōдана I да E возын K-Љ-кōд, Г-Ѡ-кōд чередујтчїгōн колō гїжны K да Г, а оз Љ да Ѡ.

Сїз: керка, кепыс, кї, абу терка, тепыс, тї; гєз, гїд, гїжны абу Ѡєз, Ѡїд, Ѡїжны.

Исклучєнїє: Ѡєрт, Ѡєлōдны, а сїз-жō заїмствованнōј кывјас: тєлєга, тєртука, тєхнїка, тєлєфон, Ѡївō, Ѡєнга, Ѡєвер да с. в.

23. Љ-ЈТ чередујтчїгōн гїжны ЈТ: њајт, квајт, војт, шајт. Исклучєнїє рочыс пырōм кывјас: крōват, пōлат.

24. Ѡ-Јд чередујтчїгōн гїжны Ѡ: баѠ, саѠ, коѠ, доѠ.

25. В-Л чередујтчїгōн гїжны: кыв номын да ѳтї вужја кыв шōрын јїтōдантōмјас возын В, а јїтōданајас возын—Л (вїзōд 66 правїлō).

Сїз: вōв, вōвным, вōла; кыв, кывјōн, кыла; сыв, сывны, сыла, сылō.

26. Е-Ӧ чередуйтчигөн, медвоzza jitödcыc öтдор, гижсӧ Ӧ.

Сіз: jitöd, pörödcö, сапӧг, керкаӧj, муномаӧс.

Исклученије: а) Сложнӧj кывjасын, кор сложнӧj кыввӧчыс мӧд кывjыслӧн медвоzza jitödas ем Е.

Сіз: муеж, бурещ, киеш.

б) Рочыс да мукӧд сорныс пырӧм кывjасын, кӧни кылӧ Е: пиӧнер, сӧвет, ӧчеред, ӧбед.

27. Ы-І чередуйтчигөн*) уна jitöda öти вужja кывдин помын пыр гижсӧ І, а шӧрас—Ы.

Сіз: шонди, jodi, сорни, часи, посни, векни, но: паскыд, векныд, кокныд, тупыл, мегыр, маjбыр, жужыд, ветымын, рыныш, тулыс да с. в.

28. Ташӧм суффиксjасын пыр гижсӧ І: із, іч, ік іг, інік, інізі, нік.

Сіз: пыріз, віріч, ічӧтік, кокныдтік, векныдтік, муніг, кызінік, косінізі, мічанік да с. в.

V. Содтыган шыяс

29. Кор кывдиниыс помасӧ Ш, Щ, С-дн і кор сорнитігас сы бӧрын содтыгсӧ К шы, а воzд локтӧ jitödана, сек таjӧ содтыган К-ыс гижсӧ.

*) Ы-І кост чередуйтчӧм jылыс вjзӧд торja кывсикасjас гижавног jукӧныс.

Сіз: ош—ошкӧс, пощ—пощкӧн, кос—коскӧз, но: косӧз (досуха), мӧс—мӧска, мӧскӧн да с. в.

30. Воzza правилӧас индӧм случаын моз-жӧ, кор П бӧрын содтысгӧ Т, Н бӧрын—М, сек тајӧ содтысан шыжасыс сіз-жӧ гижсӧны.

Сіз: гӧп—гӧптын; зеп—зептын, зептыс; сін—сінмӧн, сінмӧ; зон—зонмӧн, зонмӧс.

31. Чорыд јитӧдантӧмӧн да Ј-ӧн помассан кывдін бӧрын-кӧ петавлӧ Ј, а кывјылыс заводитгӧ јитӧданаӧн, сек тајӧ Ј-ыс гижсӧ.

Сіз: вон—вонјын, вонјавны; бон—бонјыс, бонјӧн; гез—гезјӧн, гезјавны; кер—керјӧн, керја, но: керавны (рубіт); пӧв—пӧвјӧн; пӧк—пӧкјыс; пӧрт—пӧртјын; вој—војја.

Содтӧд. Торја кывјасын тајӧ-жӧ шыпасјас бӧрас Ј-ыс оз петавлы, секи, дерт, сійӧ оз і гижсы.

Сіз: чер—черӧн, пыж—пыжӧн, кок—кокӧн, горт—гортын (дома) но: гортјын (в гробу), шкап—шкапын да с. в. (торја случајјас вјзӧд словарыс).

32. Јитӧданаӧн помасана дінвуж бӧрын да јитӧданаӧн-жӧ заводитчыс кывјыв костын петавлыс В лібӧ Ј оз гижсыны.

Сіз: нуа, нуӧда (абу нува, нувӧда), біа, біавны (абу біја) да с. в.

33. Кык јитӧдана костын Ј гижсӧ тащӧм слуцајјасын:

а) Кор кывдіныс помасӧ Ј-ӧн, сек, кӧт мед кывјылыс і заводитчӧ јитӧданаӧн, Ј-ыс гижсӧ.

Сі́з: кы́—кы́а (ловлю,) лы́—лы́а (застрелю)
во́—во́ын (ночыю).

б) Уна лы́д петко́длыг кыв́ыв́ас я́с, я́н
пы́р гіжсо́ны J-о́н.

Сі́з: бі́яс—огни, но: бі́ас—в огне, кі́яс—
руки, но: кі́ас—в руке, пі́ян—дети, но:
пі́а—с ребенком, ті́ян, мі́ян, но: ті́а—міа.

в) Кор J-ыс абу кыв́діна кыв́ыла костас, а
кыв́вуж́ас.

Сі́з: ко́јін, по́јім, ы́ја (ы́ја пу), ві́јало́ (те-
чет), но ві́ало́ (убивает).

VI. Заімствованнө́ј кыв́јас гіжанно́г

34. Щ-ШЩ. Заімствованнө́ј кыв́јасын Щ пы́дді
гіжсо́ ШЩ.

Сі́з: помешці́к, јамшці́к, кльешці́, вешце-
ство, обшчество, Шщукі́н, Колпашці́ков, По-
лешці́ков.

Содтө́д. Ње́кымын важ заімствова́ннө́јјасын
колө́ гіжны́ Щ.

Сі́з: що́ка, що́тка.

35. Вы́лысо́н заімству́јтө́м кыв́јасын, сі́з-жо́
географі́ческо́ј ы́мјасын пы́р гіжсо́ны Ф, Х,
Ц, а оз П, К, Ч лы́бө́ ТС.

Сі́з: фабрі́ка, ферма, фарфор, профсо́јуз,
Фінла́нді́ја, Франці́ја, колхоз, хі́міја, Архан-
гельск, центр, комсомо́лец, парті́јец, стаханов-
ец, уда́рні́ца, Це́ллон.

Исклученіеѡн лобны важысан пырѡм кыв-
яс, наын гіжсѡ П, К, Ч.

Сіэ: пѡнар, сарапан, партук, кѡгаін, сакар,
паракод, кузьнеча, болныча, мельныча.

36. Заімствованіѡй кывјасын J гіжсѡ тащѡм
случајјасын:

а) Кор кывјыс заводѡтчѡ Я-(ja), Ю-(ju), Е-(je),
Ё-(jo)-сань, лібѡ кор најѡ сулалѡны јітѡданјас
бѡрын.

Сіэ: јакѡр, јубілеј, јуріст, јешщѡ, партіја,
партіејец, револуціја, зајом, красноармејец.

Содтѡд. Кык јітѡдана костын петавлыс J
шы оз гіжсы, кор воѡ локтыс шысѡ пасјѡ-
ма А, О, Э шыпасјасѡн.

Сіэ: социализм, піѡнер, аероплан, а сіэ-
жѡ проект.

б) Кор Б, В, Г, М, П, Ф шыпасјас бѡрын лок-
тѡны Я, Ю, Е.

Сіэ: бјуро, абјазателство, Гјуго, Вјачеслав,
знамја, пјатілетка, Фјодор.

в) Сещѡм кывјасын, кѡні ем торјѡдана пас-
јас (Ъ, Ъ), а сесга локтѡны Я, Ю, Е, Ё: об'ем
—објом, вьюн—вјун, об'ъект—объект, изъятие
—ізјатіе, кулачые—кулачјѡ да с. в.

г) Кор заімствованіѡй кывјас ем й шыпас:
крај, случај, чај, партіјнѡй да с. в.

37. Небыд јітѡдантѡмјас бѡрын Я, Ю, Е, Ё
пыѡфѡ гіжсѡ А, У, Е, О.

Сіэ: лєнінізм, дєвіз, лѡтчік, ѡтчѡт, учѡнѡй,
ѡмін, тєрмін да с. в.

38. СТЪ-өн помасан кывјасын гіжны СТ: власт, област, промышленност, ведомост.

39. Гіжны: літр, метр, кілометр, театр да с. в. (помас А содтытөг).

40. Кык өткоѳ орччөн сулзлыс жітөдантөм шыпас гіжны сіз, кызі најө гіжсөны рочөн: класс, касса, масса, металл, Одесса, ассімілаціја, аттестат, галлуцінаціја.

Содтөд. Кор кык өткоѳ шыпасыс кывдін помын, а на дінө содтысгө сөщөм-жө шыпасөн заводітчыс кывјыв, секі гіжсө сөмын кык шыпас.

Сіз: класс—классө (абу класссө), сіз-жө классан (абу класссан), металл—металлөн.

41. Нимјасын, овјасын кывјывјас гіжсөны рочын моз-жө: Гор'кіј, Чернышевскіј, Прокопіј, Васіліј.

VII. Сложнөј кывјас гіжанног

42. Сложнөј кывјас гіжсөны өтлаын:

а) Кор өтыс лібө кыкнан јукөныс воштөма-өг ассыныс воҗа (важ) вежөртаснысө.

Сіз: біпур, но: пес пур; пелпом, но: пелпом—конец уха; мусін—почва, зарава—березовый сок; щайпод, мырном—морoshка; туріпув—клюква; серапом—головешка; кігуг шыбытны, но: кі гугыс дојмөма; весөпөрны, кытсурө, жөныкпу, дөрөмпү, пыжпу.

б) Кор кык кывјыс артмө переноснөј вежөртаса выл кыв.

Сіз: шырбі—светлячок, урббж—хвощ, но: ур ббж—(хвост белки); балаббж—затылок; каша-сін—ромашка; кашакок—путаница в мотке ниток; ошгыж—спорынья.

в) Кор паныд вежортаса өтi сiкаса (одной грамматической категории) кыввужjасыс артмб выл вежортаса кыв (вiзбд 43 прав. п. „в“).

Сіз: ајмам, но: аја-мама; ббрвоз, но: ббра-воза; нывзон—молодежь, но: ныла-зонма; чој-вок, но: чоја-вока; лунвој, но: луна-воја.

г) Кор кык кывjыс артмб выл термін (вiзбд 44 правілб).

Сіз: сорнiкуза—предложение; керанвбчан—глагол; кывбур; гiжанног—правописание, но: гiжан ног—манера письма; возкыв, јурiндалыс, вбрлезыс, скбтвiзбм—скотоводство; бтка-олыс—единоличник.

43. Сложнбј кывjас гiжббны ббфiсбн ташбм случајjасын:

а) Кор бтi кывjыс кыкавбб вежортассб јон-мбббм могыс (для усиления значения) лiбб пбрадок петкбблбм могыс.

Сіз: рыт-рыт, лун-лун, бурыс-бур, пырыс-тбм-пыр, вiзбн-вiзбн, радбн-раббн, чукбрбн-чукбрбн.

б) Вежортас сертiыс бтсама (синонимические) кывjас.

Сіз: олан-вылан, туан-быдман, ветлбм-мунбм, керанвбчан (но: керанвбчан—глагол); кодкб-мыжкб, сiз-таз, чукыл-мукул.

в) Кор паныд вежортаса бтi сiкасса кык про-

ізводнӧј кывјыс артмӧ выл вежӧртаса кыв
(віқӧд 42 пр. п. „в“).

Сіз: бӧра-воға, аја-мама, ныла-зонма, лунӧ-
војӧ, чоја-вока, аја-піа, кіа-кока, куға-же-
ныда.

г) Чередујтчыс шыјаса ӧткод вежӧртаса кык
кыв.

Сіз: зіл-зол, сув-савмуні, шаж-пайусі, сува-
савакылӧ, гыма-гамакылӧ.

44. Тӧдмӧдыс кыв тӧдмӧданасыс, кор оз арт-
мы выл термін, гіжсӧ торјӧн (віқӧд 42 прав.
да 64 правлӧыс п. „г“).

Сіз: кок шы, пыж ныр, вој тӧв, лун тӧв,
ју вом, пач вом, ӧшің тас, јур бӧр, воғын
муныс, бӧрӧ колччыс, ыаң пӧжалыс, кер кы-
лӧдыс—сплавляющий лес, кылӧдчыс—сплав-
щик; ӧдјӧ муныс, гіжан ног; ужалан сам,
некущӧм сам, олан сам, пон пі, сын пі, сір
пі, пожӧм пу, кыз пу, лӧм пу, пелыс пу.

Ісклученіје: піпу, ловпу, жовпу (віқӧд 42
прав. п. „а“).

45. Жынјӧн, жынјӧна, кор најӧ емајаскӧд
ӧтсамассӧны падежнаныс, гіжсӧны дефісӧн, а
сесса пыр торјӧн.

Сіз: ведрӧн-жынјӧн, воӧн-жынјӧн, арӧн-
жынјӧна, но: ведрасӧ жынјӧн ваяӧма, ведра
жынјӧн јукісны.

46. Жынја сы воғывса морта кывјывтӧм
емајаскӧд гіжеӧ ӧтлаын, а сесса пыр торјӧн.

Сіз: аржынја, ведражынја чугун, но: жынја
ведра, ведрायс жынја.

Содтöд. Жын гижсö пыр торјөн.
Сіз: ар жын, во жын, ведра жын.

VIII. Торја кывсікасјас гіжанног

ЕМАҢЫМ

47. Нымтан падежын морта кывјывјас ташö-мöс: медвоzza морта—öј, ö, mödöd морта—ыд, којмöd морта—ыс; уна морта: медвоzza морта—ным, mödöd—ныд, којмöd—ныс.

Сіз: керкаöј, батöј, батö, керкаыд, керкаыс, керканым, керканыд, керканыс; колхозным, колхозныд, колхозныс.

48. Керан падежлөн асалыс да падеж кывјылыс: öтка лыда медвоzza морта—öс, mödöd—тö, којмöd—сö; уна лыда: медвоzza морта—нымöс, mödöd—нытö, којмöd—нысö.

Сіз: вöлöс, вöвтö, вöвсö; вöвнымöс, вöвнытö, вöвнысö.

49. Керанторја падежлөн кывјылыс öн. Öтка лыда асалыс падеж кывјывкöd: медвоzza морта—нам, mödöd—над, којмöd—нас; уна лыдакöd: медвоzza морта—наным, mödöd—наныд, којмöd—наныс.

Сіз: гижödөн, гижöднам, гижöднад, гижöднас; гижöднаным, гижöднаныд, гижöднаныс.

50. Петан паҕежлөн кывҕылыс ыс. Өткa лыда асалыс кывҕыкөд: медвоҕа морта—сым, мөдөд—сыд, коҕмөд—сыс; уна лыдакөд: медвоҕа морта—сыным, мөдөд—сыныд, коҕмөд—сыныс.

Сiҕ: гортыс, гортсым, гортсыд, гортсыс; гортсыным, гортсыныд, гортсыныс.

51. Пыран паҕежлөн кывҕылыс ө. Өткa лыда асалыс кывҕыкөд: медвоҕа морта—ам, мөдөд—ад, коҕмөд—ас; уна лыдакөд: медвоҕа морта—аным, мөдөд—аныд, коҕмөд—аныс.

Сiҕ: школаб, школаам, школаад, школаас; школааным, школааныд, школааныс.

52. Матыстчан паҕежлөн кывҕылыс лаң. Өткa лыда асалыс кывҕыкөд: мөдөд морта—лаңыд, коҕмөд—лаңыс; уна лыдакөд: медвоҕа морта—лаңным, мөдөд—лаңныд, коҕмөд—лаңныс.

Сiҕ: гортлаң, гортлаңыд, гортлаңыс; гортлаңным, гортлаңныд, гортлаңныс.

53. Ылыстчан паҕежлөн кывҕылыс саң. Өткa лыда асалыс морта кывҕыкөд: мөдөд морта—саңыд, коҕмөд—саңыс; уна лыдакөд: медвоҕа морта—саңным, мөдөд—саңныд, коҕмөд—саңныс.

Сiҕ: заводсаң, заводсаңыд, заводсаңыс; заводсаңным, заводсаңныд, заводсаңныс.

54. Воана паҕежлөн кывҕылыс өҕ. Өткa лыда асалыс кывҕыс: мөдөд морта—өҕыд, коҕмөд—өҕыс; уна лыдакөд: медвоҕа морта—өҕным, мөдөд—өҕныд, коҕмөд—өҕныс.

Сіз: колхоз^дз, колхоз^дзыд, колхоз^дзыс;
колхоз^дзным, колхоз^дзныд, колхоз^дзныс.

55. Могмана падежлөн кывжылыс ла. Откалыда асалыс кывжык^д: м^дд^д морта—ыдла, к^дм^д—ысла; уна лыдак^д: медвоzza морта—нымла, м^дд^д—ныдла, к^дм^д—нысла.

Сіз: м^дсла, м^дскыдла, м^дскысла; м^дснымла, м^дсныдла, м^дснысла.

56. Вужана падежлөн кывжылыс ^дд либ^д т^д. Откалыда асалыс кывжык^д: м^дд^д морта—^ддыд, т^дыд, к^дм^д—^ддыс, т^дыс; уна лыдак^д: медвоzza морта—^ддным, т^дным, м^дд^д—^ддныд, т^дныд, к^дм^д—^ддныс, т^дныс.

Сіз: с^дкт^д, с^дкт^дт^д, с^дкт^ддыд, с^дкт^дтыд, с^дкт^ддыс, с^дкт^дтыс; с^дкт^ддным, с^дкт^дным, с^дкт^ддныд, с^дкт^дтыныд, с^дкт^ддныс, с^дкт^дтыныс.

57. Ина падежлөн кывжылыс ын. Отка лыда асалыс кывжык^д: медвоzza морта—ам, м^дд^д—ад, к^дм^д—ас; уна лыдак^д: медвоzza морта—аным, м^дд^д—аныд, к^дм^д—аныс.

Сіз: школаын, школаам, школаад, школаас; школааным, школааныд, школааныс.

58. Отвытан падежлөн кывжылыс к^дд. Отка лыда асалыс кывжык^д: медвоzza морта—^дк^дд, ^джк^дд, м^дд^д—ы^дк^дд, к^дм^д—ыс^дк^дд; уна лыдак^д: медвоzza морта—нымк^дд, м^дд^д—ны^дк^дд, к^дм^д—ныс^дк^дд.

Сіз: вокк^дд, вок^дк^дд, вок^джк^дд, вокы^дк^дд, вокыс^дк^дд; вокнымк^дд, вокны^дк^дд, вокныс^дк^дд.

59. Тор^ддан падежлөн кывжылыс т^дг. Отка

лыда асалыс кывјывкӧд: медвоzza морта—**ӧтӧг**,
ӧјтӧг, мӧдӧд—**ыдтӧг**, којмӧд—**ыстӧг**, уна лы-
дакӧд: медвоzza морта—**нымтӧг**, мӧдӧд—**ныд-**
тӧг, којмӧд—**ныстӧг**.

Сіз: **воктӧг**, **вокӧтӧг**, **вокӧјтӧг**, **вокыдтӧг**,
вокыстӧг; **вокнымтӧг**, **вокныдтӧг**, **вокныстӧг**.

60. Сетан пафежлӧн кывјылыс лы. Ӑтка лы-
да асалыс кывјывкӧд: медвоzza морта—**ӧјлы**,
мӧдӧд—**ыдлы**, којмӧд—**ыслы**; уна лыдакӧд:
медвоzza морта—**нымлы**, мӧдӧд—**ныдлы**, кој-
мӧд—**ныслы**.

Сіз: **велӧдыслы**, **мамӧлы**, **велӧдысӧјлы**, **ве-**
лӧдысыдлы, **велӧдысыслы**; **велӧдыснымлы**, **ве-**
лӧдысныдлы, **велӧдысныслы**.

61. Бостан пафежлӧн кывјылыс лыс. Ӑтка
лыда асалыс кывјывкӧд: медвоzza морта—**ӧлыс**,
ӧјлыс, мӧдӧд—**ыдлыс**, којмӧд—**ыслыс**, уна лы-
дакӧд: медвоzza морта—**нымлыс**, мӧдӧд—**ныд-**
лыс, којмӧд—**ныслыс**.

Сіз: **мамлыс**, **мамӧлыс**, **мамӧјлыс**, **мамыд-**
лыс, **мамыслыс**; **мамнымлыс**, **мамныдлыс**, **мам-**
ныслыс.

62. Асалан пафежлӧн кывјылыс лӧн. Ӑтка
лыда асалыс кывјывкӧд: медвоzza морта—**ӧлӧн**,
ӧјлӧн, мӧдӧд—**ыдлӧн**, којмӧд—**ыслӧн**; уна лы-
дакӧд: медвоzza морта—**нымлӧн**, мӧдӧд—**ныд-**
лӧн, којмӧд—**ныслӧн**.

Сіз: **батлӧн**, **батӧлӧн**, **батӧјлӧн**, **батыдлӧн**,
батыслӧн; **батнымлӧн** **батыдлӧн**, **батыслӧн**.

63. Сещӧм сложносокращщонӧј кывјаскӧд,
кодјас артмӧмаӧс торја кывјас медвоzza шы-

пасјасы да зоџнас гџсџны ыжыд шыпасџн, а сџз-жџ кавычка пыщкџ бџстџм условнџ нџмјас-кџд, паџеж кывјывјас гџсџны џефџс пыр.

Сџз: ЦџК-лџн, СџК-ын, ВџП(б)-лыс, „Правда Севера“-ын, „Комџ комсомол“-лыс.

Содтџд. Мукџд сокращџоннџ кывјаскџд паџеж кывјывјас гџсџны џтлаын: рајкомын, рџклыс да с. в.

64. Еманџм артмџдыс суфџфиксјас гџсџны:
ас: пуктас, дџмас, течас;

џд: гџжџд, кџртџд;

ыс: вурыс, улыс;

ыс: вурыс, керасыс; ан: сојан, вартан;

џм: велџдџџм, вџрлежџм;

лун: суслун, бурлун, но: бур лун (хороший день).

тор: јџвтор, выјтор; пу: гџтырпу, дџрџмпу;

џн: југыдџн, оланџн;

шој: дџрџмшој, сапџгшој, но: морт шој—труп человека;

туј: кџподтуј, морттуј, но: кок туј, пџн туј—следы зубов.

ЊИМТАН

65. Њимтанлџн уна лыд петкџдлыс кывјылыс
џс: јежыдџс, јумовџс, кузџс, вылџс, чџлџс.

66. Њимтан артмџдыс суфџфиксјас гџсџны:

а) ов, жык быд шыпас бџрын гџсџны џт-моз (ов суфџфиксса в оз чередујтчы л-кџд, а жык некџр оз аскоџавсы).

Сің: лөз—лөзов, лөзовөс; гөрд, гөрдов, гөрдовөс, кургов—курговөс, куз—кузжык, кыз—кызжык.

б) ык—jitödanaјас бөрын, ык—jitöдантөмјас бөрын.

Сің: қоланык, мічанык, важынык, томынык, куынык.

в) ыд (ік воқылыны ыд), а абу id (idік).

Сің: посныд, посныдід (но: посні); кокныд, кокныдід (но: кокні), моыд, курыд, жеңыд.

г) а, төм, са, са.

Сің: шапкаа, ведраа, тасмаа; пурттөм, курттөм; Котласса, карса; төлысса, вога, арса.

67. Заімствованнөј ынтан кывјылыны пыр гіжсө өј.

Сің: културнөј, сөветскөј, војеннөј да с. в.

68. ув, увса, выв, вывса, берд, бердса, дор, дорса, чөжса, дырса да с. в. кывјасөн артмөм ынтан гіжсө өтлаыны.

Сің: областув сјездывывса делегатјас, рајонувса сікт сөветјас, вавыв транспорт (но: вавыв лөң), став муывывса ужалыс јөз, вабердтуј, карбердса овмөс, јудор віз, сыдорса олыс, аскост сорні, јөрјаскостса пурыс, вочөжса уж, уждырса шојччөм.

69. Öтi рөм петкөдлыс кык ынтан гіжсөны өтлаыны.

Сің: кельдлөз, лөзгөрд, југыдвіж да с. в.

70. ынтанөс төдмөдыс еманіккөд, а сің-жө квалитветыслыс степенъ петкөдлыс урчитанкөд ынтан гіжсө төрјөн.

Сің: лым жежыд дөра, са сөд краска, турун
віж чышжан, сір курыд зельла, сім сөд кымдөр,
оз тус југыд вір, таг кољ кокныд јур; чім
гөрд, зев сөд, вывті жежыд, зік лөз, сап пе-
мыд, нач јумов, зурс пемыд.

71. Нымтанјаскөд код гіжсө отлаын.

Сің: віжкод, сөдкод, пемыдкод.

ЛЫДАҢИМ

72. Гіжсөны өті кывјөн тащөм лыданімјас:
тыр дасајас (десятки) да сојас (сотни), а став
мукөд лыданімјасыс гіжсөны торјөн.

Сің: кыз, комын, ыламын, көкјамысдас,
кыксо, кујімсо, өкмыссо; дас өті, дас віт, дас
сізім, кыз віт, кык сурс, вітсо дас өкмыс.

73. Приблизительно лыд петкөдлыс кывјас гіж-
сөны мөда-мөдныскөд дефисөн, а мукөд кыв-
сікасјаскөд—торјөн.

Сің: со-віт—около пятисот (105—со віт),
сурс-кујім—около трех тысяч (1003—сурс ку-
јім), но: морт кык, комын кымын, пощ віт,
керка дас кымын.

Содтөд. ө кывторјөн јитөм стөч индытөм
лыданімјас гіжсөны кык дефисөн.

Сің: ноль-ө-віт, кык-ө-кујім.

74. Сорвыв лыд петкөдлыс өд суффикс лы-
данімјаскөд гіжсө отлаын, а лыдпасјаскөд (цыф-
ры)—дефисөн.

Сің: вітөд, квајтөд, соөд, но: 5-өд, 6-өд.

75. Котыра морта (собірательнӧ) лыданімжасын гіжсӧ кык н.

Сі: кыкнанным, нолнанным, ӧтнанным.

НЫМВЕЖТАС

76. Керан, сетан, бостан да асалан падежжасын кынзі ӧтка лыда морта нымвежтасјаслӧн падеж кывјывјасыс ӧткоӧс еманім падеж кывјывјаскӧд (візӧд 49—62-ӧд правілӧјас).

77. Ӑтка лыда морта нымвежтасын гіжсӧ:

а) керан падежын: медвоzza морта—менӧ, мӧдӧд морта—тенӧ, којмӧд морта—сіјӧс;

б) сетан падежын: медвоzza морта—меным, мӧдӧд—теныд, којмӧд—сылы;

в) бостан падежын: медвоzza морта—менсым, мӧдӧд—тенсыд, којмӧд—сылыс;

г) асалан падежын: медвоzza морта—менам, мӧдӧд—тенад, којмӧд—сылӧн.

78. Нымтан да керан падежжасын кынзі ӧтка лыда којмӧд морта нымвежтасјасын пыр гіжсӧ сы, а оз сіјӧ, і падеж кывјылыс содтысӧ сы дінас.

Сі: сыӧн, (а абу сіјӧӧн), сылаң, сылыс, сытӧг, сыӧз да с. в.

79. Медвоzza да мӧдӧд морта уна лыда нымвежтасјаслӧн кывјывјасыс:

а) Керан, сетан да бостан падежјас кывјыввозын содтысӧ нӧшта суффікс јан, асалан

падежын јан бӱрас падеж кывјылыс оз содтыгы.

Сің: мјанӱс, тјанӱс, мјанлы, тјанлы, мјанлыс, тјанлыс, мјан, тјан;

б) Мукӱд падежјасыслӱн гјжсан ногыс кык пӱлӱс: падеж кывјылыс содтыгсӱ мј, тј дјнас, лјбӱ содтыгсӱ суффікс јан да вӱлгті падеж кывјылыс.

Сің: мјӱн лјбӱ мјанӱн, мјыс лјбӱ мјаныс, мјлаң лјбӱ мјанлаң, тјлаң лјбӱ тјанлаң да с. в.

80. Којмӱд морта уна лыда нјмвежтас—најӱ, а абу наја, керан падежын—најӱс, а мукӱд падежјасас падеж кывјывјасыс (еманім падеж кывјывјаскӱд ӱткоӱс) содтыгсӱны на дјнас.

Сің: наӱн, наыс, натӱг, налӱн, насаң да с. в.

81. Возвратнӱ нјмвежтасјас гјжсӱны таңі:
а) ӱтка лыда:

	1 морта	II морта	III морта
Нјмтан	ачым	ачыд	ачыс
Керан	ачымӱс	астӱ	ассӱ
Сетан	аслым	аслыд	аслыс
Бостан	ассым	ассыд	ассыс
Асалан	аслам	аслад	аслас

Мукӱд падеж кывјывјасыс еманім падеж кывјыв коӱс-жӱ да содтыгсӱны ас дјнӱ (асан, ассыс, асам да с. в.).

б) уна лыдын:

	I морта	II морта	III морта
Нымтан	асным	асныд	асныс
Керан	аснымӊс	аснытӊ	аснысӊ
Сетан	аслыным	аслыныд	аслыныс
Бостан	ассыным	ассыныд	ассыныс
Асалан	асланым	асланыд	асланыс

Сің-жӊ, кығи I ӊтка лыдаын, мукӊд падеж кывјывјасыс еманім падеж кывјыв кодӊс-жӊ.

82. Индалыс нымвежтасјас нымтан падежын гижӊоны: тајӊ, етајӊ, сижӊ, есижӊ.

83. Тајӊ да етајӊ нымвежтасын падеж кывјылыс кодтысӊ та лыбӊ тајӊ, ета лыбӊ етајӊ динӊ.

Сің: талаң, тасаң, такӊд, таӊз, тајӊӊзыс, етасаң, етајӊсаңыс, етатӊг, еталы, тајӊас, тајӊ-јасыс, тајӊн, етајӊсыс, етајӊас.

Содтӊд. Керан да керанторја падежјасын гижӊӊ: тајӊс, етајӊс, тајӊн, етајӊн.

84. Чирјысӊм вужја нымвежтасјас есы, сы да на мукӊд кывјаскӊд гижӊоны пыр торјӊн.

Сің: есы ордын, есы керкаӊ, сы моз, сы код, сы мында, сы воғын, сы кыґаӊн, на гижӊдыс, на моз да с. в.

85. Аслыс, ас кывјас динӊ кодтыссан кывјасӊн артмӊм нымтан гижны ӊтык кывјӊн.

Сің: аслыснога, аслыссама, аслыспӊлӊс, аслысныра, аслысруа, ассама, аснога.

КЕРАНВӊЧАН

86. ӊнија да локтан када керанвӊчанјасын гижӊӊ:

а) медвоzza морта отка лыда кывjыв—а (муна, гiжа), уна лыда—ам (мунам, гiжам).

б) мōd морта отка лыда кывjыв—ан (мунан, гiжан), уна лыда—анныд i ad (мунанныд, мунад, гижанныд, гижад);

в) коjмōd морта онија када отка лыда кывjыв—ō (мунō, гижō), локтан када—ас (мунас, гижас), уна лыда онија када—ōны (мунōны, гижōны), локтан када—асны (мунасны, гижасны).

87. Первоj колан када керанвōчанын кывjывjас гижсōны:

а) отка лыда медвоzza морта—i (мунi, гижi), мōdōd морта—in (мунin, гижin), коjмōd морта—ic (мунic, гижic);

б) уна лыда медвоzza морта—im (мунim, гижim), мōdōd морта—инныд i id (мунинныд, мунid, гижинныд, гижid), коjмōd морта—исны (мунисны, гижисны).

88. II-ōd колан када кывjывjасын гижсō:

а) отка лыда мōdōd морта—ōмыд (мунōмыд), коjмōd морта—ōма (ветлōма);

б) уна лыда мōdōd морта—ōмныд (мунōмныд), коjмōd морта—ōмаōс, оmны (кутōмаōс, кутōмны).

89. Отка лыда щōктан керанвōчан кывjылыы пыр гижсō ы *) (пуксы, вешjы, ветлы), уна лыдын—ōj, ō (пуксōj, вешjōj, ветлō).

90. Керанвōчанлōн олdōдан суффiксын гиж-

*) Отка лыда щōктан керанвōчанjас овлōны i кывjыв-тōг: мун, лок, пыр, пет да с. в.

сө-ышт (велӧдышт, мунышт, пукышт, лок-
тышт).

91. Тӧдлытӧм да ештӧм помалӧм петкӧдлыс
керанвӧчаняс суффиксын гижӧ с, а оз ч.

Сің: петсӧ, мунсӧ, ужавсӧ, велӧдсӧ, велӧд-
чысӧ, паггасӧ.

92. Вужтӧм керанвӧчан суффиксјасын т, d, ч
да ӗ бӧрын гижӧ ч, а мукӧд шыпасјас бӧрын
—с: купајтчӧ, велӧдчӧ, нуӧдчӧ, леӗчӧ, курч-
чӧ, но: ордјысӧ, мысӧ, вежсӧ, вурсӧ да с. в.

93. Возвратнӧј вежӧртаса керанвӧчанын гиж-
сӧ ыс.

Сің: мыччысны, кутчысны, пӧрччысіс.

94. Керӧм-вӧчӧмлыс ӧдјӧ мунӧм петкӧдлыс
керанвӧчанын гижӧ ыт.

Сің: југытис, пасытны.

95. Унаыс вӧвлӧм вежӧртаса керанвӧчанын
гижӧ лывл.

Сің: гижлывліс, сывлывлам.

96. Муні, кылӧ, вартіс, віӗӧ ізобразітельнӧј
кывјаскӧд гижӧны ӧтлаын.

Сің: ӗльмуні, ӗлькмуні, ӗажакылӧ, руз-раз-
кылӧ, гымакылӧ, жервіӗӧ, аквартіс.

Содтӧд. Тырвежӧртаса керанвӧчаняс сің
шусана ізобразітельнӧј керанвӧчанјаскӧд гиж-
сӧны торјӧн.

Сің: сув-савкылӧ зерміс, ӗльмуні жугалі,
грыммуні усі, руза-разакылӧ локтӧ.

97. Инфінітивлӧн кывјывјас ны либӧ ыны.

Сің: пыравны, мунны, венны, ветлыны.

98. Инфінітив морта кывјывјасын гижӧны:

möddöd морта—ыд, д, тө (ветлыныыд, ветлыныд, мунныыд, мунныд, ветлынытö, муннытö), коҗ-мөд морта — ыс, с, сө (ветлыныыс, ветлыныс, ветлынысө, мунныыс, мунныс, муннысö, пырныыс, пырнысö, пырныс).

99. Керанвөчанлөн соссан кывјас гіжсөны:

а) Öнiја да локтан када медвоҗа морта—ог, möddöd морта—он, коҗмөд морта—оз (ог мун, он мун, оз мун).

б) Первој колан када медвоҗа морта—ег, möddöd морта—ен, коҗмөд морта—ез (ег ветлы, ен ветлы, ез ветлы).

Содтөд. Уна лыд петкөдлігөн медвоҗа да möddöd морта соссан кывјас дінө вермө содтыссыны ö.

Сiҗ: огö ветлө, онö ветлө, егö ветлө, енö ветлө.

100. Керанвөчан вужö нiмтанö тащөм суффиксјасөн: ыс, öм, төм, ан.

Сiҗ: ужалыс морт, пөрөдөм пу, вөчтөм уж, вурсан јем.

101. коф керанвөчанјаскөд гіжсө öтлаын.

Сiҗ: вөрҗыштiскоф, вешјыштiскоф.

102. Лыданiмјасыс мукөд кывјаскөд јiтсөмөн артмөм керанвөчанјас гіжсөны öтлаын.

Сiҗ: кыкмындаавны (но: кык мында), кык-пөвставны (но: кык пөвста öшиң).

УРЧИТАНЈАС

103. Нiмтаныс артмөм урчитанјасын, кор нiм-таныс помасө а-өн, гіжсө кык а.

Сің: гажа—гажаа, міча—мічаа.

104. Керанвөчаныс артмөм урчитанјаслөн суффиксјас: иг, мөн, тә, төг.

Сің: муніг, сојіг, сојмөн, нумөн, пумбн, сојтә, локтә, сојтөг да с. в.

105. Урчитанлөн морта кывјывјас гижсөны таң:

а) иг суффикса урчитанјаслөн өтка лыдын: мунігам, мунігад, мунігас; уна лыдын: муніганым, муніганыд, муніганыс; морттөм форма—өн: мунігөн.

б) төг, тә суффиксјаса урчитанјаслөн өтка лыдын: мунтәзыд, сојтөгыд, мунтәзыс, сојтәзыс; уна лыдын: локтәзным, мунтәзныд, мунтәзныс.

106. Гижсөны өтлаын:

а) Еманімјасыс быд, тыр кывјасөн артмөм урчитанјас: војбыд, төвбыд, лунтыр.

б) Нимтанјасыс пырыс, куза, ногөн кывјасөн артмөм урчитанјас: бурпырыс, локкуза, долыдырыс, локногөн.

в) Лыданімјасыс пөв, пөрјө кывјасөн артмөм урчитанјас: кыкпөв, нөлпөв, кујимпөрјө.

107. Коф, тырји, моз, чөж урчитанјаскөд гижсөны өтлаын.

Сің: ылынокф олөны, матынокф вөлі, мунігмоз, локтігмоз, јөктігтырји, сылігтырји, локтігчөж, сојігчөж.

КЫВБӨРҖАС

108. Кывбөрҗас еманімҗаскөд, лыданімҗаскөд да нымвежтасҗаскөд гижсөны пыр торҗөн.

Сіҗ: керка дорын, өшің улын, пызан вылын, пу дінын, ва сајын, сін возын, мунөм бөрын, ме дорын, сы сајын, те дінын, на ordö, кык dorö, кык дінө, кујімсо сајас, ветымын гөгөр, ңол пыдди, із сөкта, ас код.

Sodtöd. Кывбөрҗа еманімҗаскөд өткод сложнөј кывҗас гижсөны пыр өтлаын.

Сіҗ: посвоз (сени)—посвозын, посвозыс, посвозө; војвыв (север), рытиввыв(запад)—војвылын, рытиввывсаң, рытиввылыс, војвывсаң; вадор (берег), вадорын, но: вадор дорын, кывјыв (окончание слова), кывјывкөд, но: пу јыв (вершина дерева)—пу јылын, пу јывсаң.

КЫВТОРҖАС

109. Кывторҗас: кө, пө, тај, ңин, өмөј, лі, өд, ө, нө, на, інө, да, і, а на возвылын сулагы кывҗаскөд да мөда-мөдныскөд гижсөны дефисөн.

Сіҗ: он-жө-пө-на мун; важөн-өд-ңин колөма ветлыны; коркө-пө тај волөма-жө сіјө; те-өмөј ен-на төдлы, он-і төд; мыј-нө тајө тащөмыс да с. в.

110. Кывторҗас: ескө, көт, ңі, ңисө гижсөны пыр торҗөн.

Сіз: ні өті морт ез волы; пӧс нисӧ кӧзыд;
ме ескӧ сылы вистали-да.

111. Стӧч индытӧм нѣмвежтасјас, стӧч инды-
тӧм урчитанјас да вводнӧј кывјас кӧ кывтор-
кӧд гѣжсӧны ӧтлаын, мукӧд кывсикасјас кӧ кыв-
торкӧд гѣжсӧны дефисӧн.

Сіз: кодкӧ, мыјкӧ, кушӧмкӧ, кызкӧ, кыткӧ;
буракӧ (вводнӧј кыв, но: бура-кӧ), ӧтӣкӧ,
сӣзкӧ, тајкӧ, гашкӧ, вӧлӧмкӧ; ветлан-кӧ, ме-
кӧ, ачыл-кӧ, кодкӧ-кӧ, мыјкӧ-кӧ.

112. Кывтор не емајаскӧд, нѣмтанјаскӧд да
соссан нѣмвежтасјаскӧд гѣжсӧ ӧтлаын, а сесса,
урчитанјасыс ӧтдор (вӣзӧд 113 правӣлӧ), пыр
гѣжсӧ торјӧн.

Сіз: невӧв, ыжыл—неыжыл, некод, неку-
шӧм, но: не тенид, не меным, не мунны, не
локны, не кујӣм, не вӣт.

Содтӧд. Кор емаыслӧн да нѣмтаныслӧн
вежӧртасыс вескыда отрицательнӧј, а абу
выл вежӧртаса кыв, сек не пыфӣыс упот-
реблајтчӧ кывтор абу (пыр гѣжсӧ торјӧн).

Сіз: неыжыл—абу ыжыл, неморт—абу
морт да с. в.

113. не урчитанјаскӧд гѣжсӧ ӧтлаын сек, кор
сӣјӧ не-ыскӧд кутӧ ӧтӣ вежӧртас, а оз сет вес-
кыда отрицательнӧј вежӧртас.

Сіз: некор, неуна, недыр; не таз, не сӣз;
не мунӣгӧн, а локтӣгӧн.

114. Кывтор мед нѣмтанјаскӧд да урчитанјас-
кӧд, кор сӣјӧ петкӧдлӧ налыс ӧтепенсӧ, гѣжсӧ
ӧтлаын, а кывтор медса—торјӧн.

Сің: меҗыд, меҗон, меҗбур, меҗона,
меҗбура; меҗса бур, меҗса жона; но: меҗ жона
ужаласны; меҗ, бур-кѳ.

ЖИТӖДЖАС

115. ЖитӖдјас: да, а, но, мыј, меҗ, меҗым,
дај гижѳны пыр торјѳн.

Сің: ыжыд да бур, вѳчим дај ештіс; ми жона
ужалим, а најѳ нѳшта жона ужалѳмаѳо.

ЈУРИДАЛЫГ

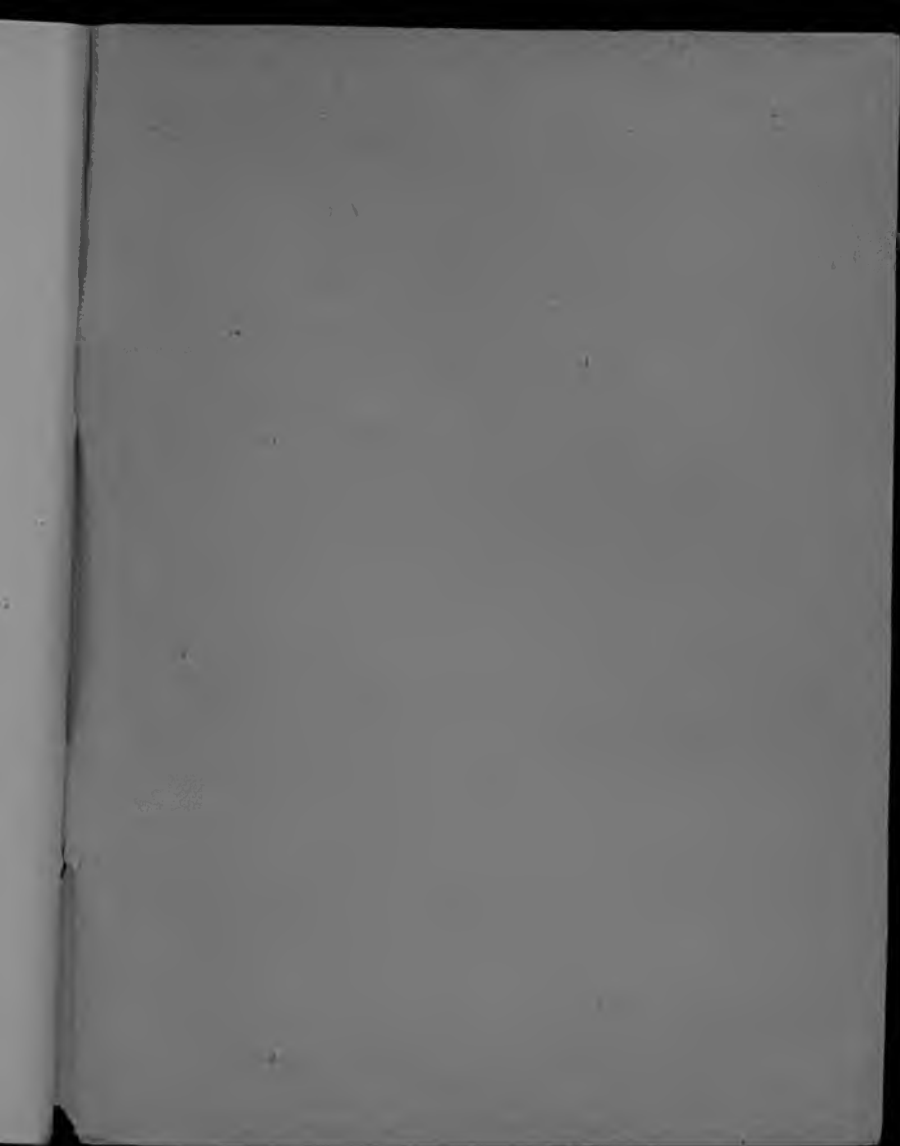
Лыстбок

Комі орфографіјалык правілојассо став ужјаслык јоз сорнітѣм вылѣ	3
I. Ыжыд шыпас	6
II. Строчкаык строчкаѣ вужѣдѣм	11
III. Аскофалѣм	13
IV. Шыјас чередујтѣм	14
V. Содтысан шыјас	15
VI. Замствованнѣј кывјас гіжан ног	17
VII. Сложнѣј кывјас гіжанног	19
VIII. Торја кывѣікасјас гіжанног	22
Еманім	—
Німтан	26
Лыданім	28
Нымвежтас	29
Керанвѣчан	31
Урчтанјас	34
Кывбѣрјас	36
Кывторјас	—
Јітѣдјас	38

ИИВ.

3876

И. 1937.
АКТ № 214
Владн. А.

донус 40 ур

188934

Коми-3

1-199